

Wetenschappelijke informatie?

C.P. van der Smagt

Wie op zoek is naar wetenschappelijke gegevens op biomedisch terrein hoeft zich sinds een aantal jaren niet meer te beperken tot een lijfelijk bezoek aan een bibliotheek, maar zal al gauw gaan snuffelen – waarschijnlijk zelfs als eerste actie – in een van de elektronische databases die door de ontwikkeling van het internet voor iedereen beschikbaar zijn gekomen. Tien tegen één dat hij terecht komt bij *Medline/PubMed*. *Medline* is onderdeel van de *National Library of Medicine* (NLM), een van de *National Institutes of Health* van de Amerikaanse overheid. Rond de 3600 biomedische tijdschriften (van de meer dan 10.000 die er bestaan) zijn opgenomen in *Medline*. Wie geïnteresseerd is in alternatieve geneeswijzen zal hier een schat aan informatie over het onderwerp kunnen vinden, maar naar artikelen uit het tijdschrift *Scientific Review of Alternative Medicine* (SRAM) zal hij in *Medline* tevergeefs zoeken.

SRAM, voor het eerst uitgegeven in 1998, is volgens de eigen website het enige *peer-reviewed* tijdschrift uitsluitend gewijd aan het objectief beoordelen van beweringen op het gebied van de alternatieve geneeskunde. SRAM heeft tot doel met wetenschappelijke middelen vast te stellen of hypothesen valide en behandelingen werkzaam zijn. Het tijdschrift zal nooit een bewering verwerpen omdat het niet, of juist wel, past in enig 'paradigma', maar zal slechts correcte antwoorden zoeken op de vragen: "Is het waar?" en "Werkt deze therapie?". Een panel van prominente artsen, wetenschappers en Nobelprijswinnaars staat achter de uitgave van het blad. Aldus de website.

Een jaar na het verschijnen van het eerste nummer werd een bespreking aan SRAM gewijd in de *JAMA*, het tijdschrift van de *American Medical Association*, november 1999. De recensenten stellen vast dat er in de V.S. een enorme consumptie van 'complementary and alternative medicine' (CAM) valt waar te nemen (voor liefst 30 miljard dollar per jaar) en dat het dus van belang is dat de waarde van CAM in de biomedische literatuur wordt beoordeeld. SRAM is op dit terrein een aanwinst. Het verschilt van andere tijdschriften over CAM in die zin, dat het openlijk uitgaat van een zeer kritisch principe: rationele, wetenschappelijke evaluatie van beweringen over niet-conventionele behandelmethoden. Een dergelijk uitgangspunt ontbreekt maar al te vaak en daarom is de verschijning van SRAM belangrijk. Een probleem voor dit tijdschrift zou echter wel eens een gebrek aan lezers kunnen zijn. De meeste reguliere beroepsbeoefenaren vinden het onderwerp wellicht niet belangrijk genoeg, terwijl pleitbezorgers van CAM het tijdschrift links zullen laten liggen. De recensenten be-

treuen dit en spreken de hoop uit dat SRAM gedegen verder onderzoek op het terrein van de alternatieve geneeswijzen zal bevorderen. Ze bevelen het tijdschrift met klem aan bij bibliotheken voor medisch wetenschappelijke literatuur.

Deze goede raad is niet besteed geweest aan de beheerders van *Medline*. In nummer twee van de achtste jaargang van SRAM (winter 2004-05) beklagt de hoofdredacteur, Wallace Sampson zich over het feit dat het tijdschrift al vier keer is aangemeld en beoordeeld, maar tot dusver niet is opgenomen in de database. Over de wijze van beoordelen en de uitgebrachte rapportages deden de beheerders aanvankelijk nogal geheimzinnig, maar lieten tenslotte los dat SRAM door 14 verschillende organisaties en individuen met deskundigheid op het gebied van alternatieve geneeswijzen is geëvalueerd. Het spreekt vanzelf dat niet alle biomedische tijdschriften kunnen worden opgenomen; er is slechts ruimte voor zo'n 4000. Sommige bladen zijn nauwelijks relevant of hebben een extreem kleine doelgroep, andere hebben een weinig solide basis en verdwijnen binnen de kortste keren weer. Maar het is wel merkwaardig dat tijdschriften als *Alternative Therapies in Health and Medicine*, *American Journal of Holistic Nursing*, *British Homeopathic Journal*, *Chinese Journal of Integrative Medicine*, *Journal of Alternative and Complementary Medicine*, *Forschung Komplementar Medizin*, *Homeopathy*, en tal van andere bladen die wij in goed Nederlands als kwakzalversliteratuur zouden bestempelen wel via *Medline/PubMed* te raadplegen zijn en een kritische uitgave als SRAM niet.

Min of meer toevallig kwam Sampson achter de identiteit van de 14 organisaties en individuen die de opname van SRAM in *Medline* had-

den tegengehouden. Het bleken zonder uitzondering mensen en instellingen te zijn die de acceptatie van alternatieve geneeswijzen trachten te bevorderen. Sampson stelt vast dat sektarische geneeskunst en pseudo-wetenschap inmiddels sterk geïnfilteerd zijn in wetenschap en geneeskunde, vrijwel onopgemerkt behalve door een paar wetenschappers in organisaties van sceptici. De invloed van de alternatieve beweging is inmiddels zo groot dat de perceptie van wat 'normaal' en 'evenwichtig' is, veranderd is. Het hoofd van de NLM, Sheldon Kotzin, merkte op dat een deel van de bezwaren tegen SRAM berust op de 'polariserende' en 'eenzijdige' toon van het blad.

In een brief aan Kotzin wijst Sampson op het feit dat de taakuitoefening van de NLM om de wetenschap te dienen in gevaar dreigt te komen door invloeden waarvan de NLM zich misschien niet eens bewust is en dat zijn organisatie verantwoording draagt tegenover de medisch-wetenschappelijke gemeenschap voor de voorziening van evenwichtige en valide informatie. Hij vraagt zich af hoe al die Chinese en Taiwanese bladen, die uitsluitend positieve resultaten van alternatieve geneeswijzen publiceren, in *Medline* terecht zijn gekomen en waarom er maar liefst negen acupunctuurtijdschriften zijn opgenomen. Hoe is het mogelijk dat aan de aandacht van NLM is ontsnapt dat de meer dan 100 tijdschriften die CAM-materiaal publiceren, de verbreiding van CAM nastreven, met uitsluitend positieve artikelen en overzichten die irrelevant, frauduleus of zeer verdacht zijn. Sampson veronderstelt dat redacteuren van sommige belangrijke tijdschriften mogelijk zijn besmet met wat hij 'alternatieve thinking' noemt. Men mag zich niet langer

in negatieve zin uitlaten over waanideeën, irrationaliteit en ideologische beïnvloeding. In kritische stukken wordt een 'neutrale' stijl verlangd waarin begrippen als plausibiliteit, natuurwetten en fundamentele wetenschap hun betekenis verliezen. Woorden als kwakzalverij zijn vervangen door alternatieve geneeswijzen en artikelen waarin het woord kwakzalverij nog voorkomt worden meestal geweigerd. Objectieve waarheid bestaat niet, alle geneeswijzen zijn even plausibel, natuurwetenschappelijke geneeskunde is slechts een van de vele manieren om naar de werkelijkheid te kijken en de wetten van de wetenschap zijn cultureel bepaald. Ook in andere wetenschappen dan de medische ziet men deze zelfde tendensen.

Sampson besluit met er aan te herinneren dat SRAM juist is opgezet om een tegenwicht te vormen tegen de overvloed aan propagandamateriaal dat researchverslagen, overzichten en meta-analyses beïnvloedt, en dat zich in onderwijsprogramma's en zelfs in de politiek doet gelden. Hij roept Kotzin op om SRAM op te nemen in *Medline* als een eerste poging om meer evenwicht te brengen in het aanbod van informatie en om te overwegen die periodieken die geen valide gegevens bevatten te schrappen. Zonder de illusie te hebben enige invloed te kunnen uitoefenen sluit de VtdK zich hierbij uiteraard van harte aan. Ware *Medline* een Nederlandse instelling geweest, zij zou zeker genomineerd zijn voor de Meester Kackadorisprijs. ●